

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmma Totivs Theologiæ S. Thomæ Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Secvndæ Secvndæ Partis Volumen Secundum

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romæ, 1619

De tentatione, qua Deus tentatur. Quæstio 97.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38762

De tentatione Dei, in quatuor articulos diuisa.

Dinde considerandum est de vitijs religioni oppositis per religionis defectum, quæ manifestam habent contrarietatem ad religionem: vnde sub irreligiositate continentur. Huiusmodi autem sunt ea, quæ pertinent ad contemptum, siue ad irreuerentiam Dei & rerum sacrarum. Primum ergo considerandum est de vitijs quæ pertinent directe ad irreuerentiam Dei. Secundo, de his quæ pertinent ad irreuerentiam sacrarum rerum.

¶ Circa primum considerandum occurrit de tentatione qua Deus tentatur, & de periurio, in quo nomen Dei irreuerenter assumitur.

¶ Circa primum queruntur quatuor.

¶ Primo, in quo consistit Dei tentatio.

¶ Secundo, vtrum sit peccatum?

¶ Tertio, cui virtuti opponatur.

¶ Quarto, de comparatione eius ad alia vitia.

ARTIC. I.

Vtrum Dei tentatio consistat in aliquibus factis, in quibus solius diuina potestatis expectatur effectus?

Ad primum sic proceditur. Videtur, quod tentatio Dei non consistat in aliquibus factis, in quibus solius diuina potestatis expectatur effectus. Sicut enim Deus tentatur ab homine, ita etiam homo tentatur & à Deo & ab homine & à dæmone. Sed non qualitercumque tentatur homo, expectatur aliquis effectus potestatis ipsius. Ergo etiam neque per hoc quod Deus tentatur, expectatur solus effectus potestatis ipsius.

¶ 2 Præterea, Omnes illi qui per inuocationem diuini nominis miracula operantur, expectant aliquem effectum solius diuina potestatis. Si ergo in factis huiusmodi confiteret diuina tentatio, quicumque miracula facerent, Deum tentarent.

¶ 3 Præterea, Ad perfectionem hominis pertinere videtur,

517
4. q. 45.
a. 4. ad 2.
c. 2. co.
11. fin.

l. 6 in Lu
cam, in c.
Qualiter
discipuli
à Christo
missi. l. 5

l. 22. c. 36
à me. l. 6

videtur, vt prætermis humanis auxilijs, in solo Deo spem ponat. Vnde Ambros. * super illud Luca 9. Nihil tuleritis in via, &c. dicit, Qualis debeat esse qui euangelizat regnum Dei, præceptis euangelicis designatur: hoc est, vt subsidij secularis adminicula non requirat, fideique totus inhaerens putet, quo minus ista requireret, magis posse suppetere. Et beata Agatha dixit, Medicinam corporalem corpori meo nunquam exhibui: sed habeo Dominum Iesum Christum, qui solo sermone restaurat vniuersa. Sed Dei tentatio non consistit in eo quod ad perfectionem pertinet. Ergo Dei tentatio non consistit in huiusmodi factis, in quibus expectatur solum Dei auxilium.

SED contra est, quod Aug. * dicit 22 contra Faustum quod Christus qui palam docendo, & arguendo, & tamen inimicorum rabiem valere in se aliquid non finendo, Dei demonstrabat potestatem: idem tamen, fugiendo & latendo, hominis instruebat infirmitatem, ne Deum tentare audeat, quando habet quod faciat, vt quod cauere oportet, euadat. Ex quo videtur, in hoc Dei tentationem consistere, quando prætermittit homo facere quod potest ad pericula euadenda, respiciens solum ad auxilium diuinum.

RESPONDEO dicendum, quod tentare est propriè experimentum sumere de eo qui tentatur. Sumimus autem experimentum de aliquo & verbis & factis. Verbis quidem, vt experiamur an sciat quod querimus, vel possit aut velit illud implere. Factis autem, cum per ea quæ facimus, exploramus alterius prudentiam, vel voluntatem, vel potestatem. Vtrumque autem horum contingit dupliciter. Vno quidem modo apertè: sicut cum quis tentatorem se profiteretur: sicut Sampson Iud. 15. proposuit Philistæis problema ad eos tentandum. Alio verò modo insidiosè & occultè: sicut Pharisei tentauerunt Christum, vt legitur Matt. 22. Rursus quandoque quidem expressè: puta cum quis dicit ei vel facto intendit experimentum sumere de aliquo. Quandoque verò interpretatiuè: quando scilicet etiam

est hoc non intendat ut experimentum sumat, id tamen agit vel dicit, quod ad nihil aliud videtur ordinabile, nisi ad experimentum sumendum. Sic ergo homo tentat Deum quandoque verbis, quandoque factis. Verbis quidem Deo colloquimur orando. Unde in sua petitione expressè aliquis Deum tentat, quando ea intentione aliquid à Deo postulat, ut exploret Dei scientiam, potestatem, vel voluntatem. Factis autem expressè aliquis Deum tentat, quando per ea quæ facit, intendit experimentum sumere diuinæ potestatis siue pietatis aut scientiæ. Sed quasi interpretatiuè Deum tentat, qui etsi non intendit experimentum de Deo sumere, aliquid tamen petit vel facit ad nihil aliud utile, nisi ad probandam Dei potestatem vel bonitatem, vel cognitionem: sicut enim quis equum currere facit, ut euadat hostes, hoc non est experimentum de equo sumere. Sed si equum currere faciat absque aliqua utilitate, hoc nihil aliud esse videtur, quam experimentum sumere de equi velocitate. Et idem est in omnibus alijs rebus. Quando ergo propter aliquam necessitatem seu utilitatem committit se aliquis diuino auxilio in suis petitionibus vel factis, hoc non est Deum tentare: dicitur enim in 2. Paralip. 20. Cum ignoramus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te. Quando verò hoc agitur absque necessitate & utilitate, hoc est interpretatiuè tentare Deum. Unde super illud Deuteron 6. Non tentabis dominum Deum tuum: dicit gloss. Deus tentat, qui habens quid faciat, sine ratione committit se periculo: experiens utrum possit liberari à Deo.

Ad primum ergo dicendum, quodd homo etiam, quandoque factis tentatur, utrum possit, vel sciat, vel velit huiusmodi factis auxilium vel impedimentum prestare.

Ad secundum dicendum, quodd sancti suis precibus miracula facientes ex aliqua necessitate vel utilitate mouentur ad petendum diuinæ potestatis effectum.

G g 4 Ad

Ad tertium dicendum, quòd prædicatores regni Dei ex magna necessitate & utilitate subsidia temporalia pratermittunt, vt verbo Dei expeditius vacent. Et ideo si soli Deo innitantur, non ex hoc tentant Deum. Sed si absque utilitate vel necessitate humana subsidia desererent, tentarent Deum. Vnde & Augustinus dicit 22. 8. contra Faustum, quòd Paulus non fugit, quasi non credendo in Deum, sed ne Deum tentaret si fugere nolisset, cum sic fugere potuisset. Beata vero Agatha experta erat erga se diuinam benevolentiam, vt vel infirmitates non pateretur, pro quibus corporali medicina indigeret; vel statim sentiret diuinæ sanationis effectum.

l. 22. c. 36
a me. 1. 6

ARTIC. II.

Vtrum tentare Deum sit peccatum?

518

1. q. 112.
ar. 2. co.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd tentare Deum non sit peccatum. Deus enim non præcepit aliquod peccatum. Præcepit autem vt homines eum probent: quod est eum tentare. Dicitur enim Malach. tertio, Inferte omnem decimam in horreum meum, vt sit cibus in domo mea: & probate me super hoc, dicit Dominus, si non aperuero vobis cataractas cæli. Ergo videtur, quòd tentare Deum non sit peccatum.

¶ 2 Præterea, Sicut aliquis tentatur ad hoc, quòd experientia sumatur de scientia vel potentia eius: ita etiam & de bonitate vel voluntate ipsius. Sed licitum est quòd aliquis experimentum sumat diuinæ bonitatis, siue etiam voluntatis. Dicitur enim in Psal. 33. Gustate & videte quoniã suavis est dominus. Et ad Rom. 12. Vt probetis quæ sit voluntas Dei bona & beneplacens & perfecta. Ergo tentare Deum non est peccatum.

¶ 3 Præterea, Nullus vituperatur in scriptura ex eo quòd à peccato cessat, sed magis si peccatum comitat. Vituperatur autem Achaz, qui domino dicenti, Pete tibi signum à domino Deo tuo, respondit, Non peram & non tentabo dominum. Et dictum est ei, Nunquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis

estis, & Deo meo? ut dicitur Isai. 7. De Abraham autem legitur Gen. 15. quod dixit ad Dominum, Vnde scire possum quod possessurus sim eam, scilicet terram repromissam à Deo? Similiter etiam Gedeon signum à Deo petijt de victoria repromissa, ut legitur iud. 6. Qui tamen ex hoc non reprehenduntur. Ergo tentare Deum non est peccatum.

SED contra est, quod prohibetur in lege Dei. Dicitur enim Deuteronom. 6. Non tentabis Dominum Deum tuum.

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est *, tentare est experimentum sumere: nullus autem experimentum sumit de eo, de quo est certus. Et ideo omnis tentatio ex aliqua ignorantia vel dubitatione procedit: vel eius qui tentat, sicut cum quis experimentum de aliqua re sumit, ut eius qualitatem cognoscat: siue aliorum, sicut cum quis experimentum de aliquo sumit, ut alijs ostendat: per quem modum Deus dicitur nos tentare. Ignorare autem vel dubitare de his quæ pertinent ad Dei perfectionem, est peccatum. Vnde manifestum est, quod tentare Deum ad hoc, quod ipse tentans cognoscat Dei virtutem, est peccatum. Si quis autem ad hoc, experimentum sumat eorum quæ ad diuinam perfectionem pertinent, non ut ipse cognoscat, sed ut alijs demonstret, hoc non est tentare Deum: cum subsit iusta necessitas, seu pia utilitas, & alia quæ ad hoc concurrere debent. Sic enim Apostoli petierunt à Domino, ut in nomine Iesu Christi fierent signa: ut dicitur Act. 4. ad hoc scilicet, quod virtus Christi infidelibus manifestaretur.

art. p. p. c.

Ad primum ergo dicendum, quod solutio decimarum erat in lege præcepta, ut supra habitum est *. Vnde habebat necessitatē ex obligatione præcepti, & utilitatem: quæ ibi dicitur, Ut sit eibus in domo mea. Vnde soluendo decimas non tentabant Deum. Quod autem ibidem subditur, Et probate me: non est intelligendum causaliter, quasi ad hoc soluere deberent decimas, ut probarent si Deus aperiret eis catarras

q. 87. a. 1

catarras

rañas cœli : sed consecutiuè , quia scilicet si decimas soluerent, experimento probaturi erant beneficia quæ eis Deus conferret.

Ad secundum dicendum , quòd duplex est cognitio diuina bonitatis vel voluntatis . Vna quidem speculatiua . Et quantum ad hanc non licet dubitare, nec probare , vtrum Dei voluntas sit bona , vel vtrum Deus sit suavis . Alia autem est cognitio diuinæ voluntatis siue bonitatis, affectiua siue experimentalis: dum quis experitur in seipso gustum diuinæ dulcedinis, & complacentiam diuinæ voluntatis . Sicut de Ierothæo dicit Dionysius secundo capite * de diuinis nominibus, quòd didicit diuina ex compassione ad ipsa . Et hoc modo mouemur vt probemus Dei voluntatem, & gustemus eius suauitatem .

c. 2. p. 1.
in fine.

Ad tertium dicendum , quòd Deus volebat signum dare regi Achaz , non pro ipso solum , sed pro totius populi instructione . Et idèò reprehenditur quasi impeditor communis boni & salutis , quòd signum petere nolebat . Nec petendo tentasset Deum : tum quia ex mandato Dei petiisset , tum quia hoc pertinebat ad vtilitatem communem . Abraham autem signum petiit ex instinctu diuino , & idèò non peccauit . Geordon verò ex debilitate fidei signum petiisse videtur , & idèò à peccato non excusatur : sicut ibidem glossa dicit . Sicut & Zacharias peccauit , dicens Lucæ primo , ad Angelum , Vnde hoc sciam ? Vnde & propter hanc incredulitatem punitus fuit . Sciendum tamen , quòd dupliciter aliquis signum petit à Deo . Vno modo , ad explorandum diuinam potestatem , aut veritatem dicti eius : & hoc de se pertinet ad Dei tentationem . Alio modo , ad hoc quòd instruat quid sit circa aliquod factum placitum Deo . Et hoc nullo modo pertinet ad Dei tentationem .

Utrum tentatio Dei opponatur virtuti religionis?

AD tertium sic proceditur. Videtur quod tentatio Dei non opponatur virtuti religionis. Tentatio enim Dei habet rationem peccati ex hoc quod homo de Deo dubitat, ut dictum * est. Sed dubitare de Deo pertinet ad peccatum infidelitatis, quod opponitur fidei. Ergo Dei tentatio magis opponitur fidei, quam religioni.

319

art. prec.

¶ 2 Præterea, Eccles. 18. dicitur, Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse quasi homo, qui tentat Deum. Vbi dicit * gloss. interlinearis, Qui scilicet tentans Deum, orat quod docuit, sed non facit quod iussit. Sed hoc pertinet ad præsumptionem, quæ opponitur spei. Ergo videtur, quod tentatio Dei sit peccatum oppositum spei.

gl. interlin. ibid.

¶ 3 Præterea, super illud Psal. 77. Et tentauerunt Deum in cordibus suis, dicit gloss. * quod tentare Deum est dolose postulare, ut in verbis sit simplicitas, cum sit in corde malitia. Sed dolus opponitur virtuti veritatis. Ergo tentatio Dei non opponitur religioni, sed veritati.

Pf 77. gl. interlin. ibidem

SED contra est, quod sicut ex prædicta gloss. * habetur, Tentare Deum est inordinate postulare. Sed debito modo postulare, est actus religionis, ut supra habitum * est. Ergo tentare Deum est peccatum religioni oppositum.

in argu. prec. q. 81. a. 3. c. 7.

RESPONDEO dicendum, quod sicut ex prædictis patet *, finis religionis est, Deo reuerentiam exhibere. Unde omnia illa quæ directe pertinent ad irreuerentiam Dei, religioni opponuntur. Manifestum est autem quod tentare aliquem, ad irreuerentiã eius pertinet. Nullus enim præsumit tentare eum, de cuius excellentia certus est. Unde manifestum est, quod tentare Deum est peccatum religioni oppositum.

q. 81. a. 1. 2. c. 4.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut supra dictum * est, ad religionem pertinet protestari fidem per aliqua signa ad diuinam reuerentiam pertinencia.

q. 81. a. 7.

Et ideò ad irreligiositatem pertinet quòd ex incertitudine fidei homo aliqua faciat, quæ ad diuinam irreuerentiam pertinent, cuiusmodi est tentare Deum: & ideò est irreligiositatis species.

Ad secundum dicendum, quòd ille qui ante orationem animam suam non præparat, dimittendo, si quid aduersum aliquem habet, vel aliàs ad deuotionem se non disponendo: non facit quod in se est, vt exaudiatur à Deo: & ideò quasi interpretatiua tentatio videatur ex præsumptione, seu indiscretionem prouenire; tamen hoc ipsum ad irreuerentiam Dei pertinet, vt homo præsumptuosè, & sine debita diligentia se habeat in his quæ ad Deum pertinent. Dicitur enim 1. Petr. 5. Humiliamini sub potenti manu Dei. Et 2. ad Timoth. 2. sollicitè cura, te ipsum probabilem exhibere Deo. Vnde etiam huiusmodi tentatio, irreligiositatis species est.

Ad tertium dicendum, quòd in comparatione ad Deum, qui nouit cordis abscondita, non dicitur aliquis dolosè postulare, sed per respectum ad homines. Vnde dolus per accidens se habet ad tentationem Dei. Et propter hoc non oportet quòd tentatio Dei directè opponatur veritati.

ARTIC. IV.

Vtrum tentatio Dei sit grauius peccatum quàm superstitio?

320

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd tentatio Dei sit grauius peccatum quàm superstitio. Maior enim pena pro maiori peccato inferitur. Sed grauius est punitum in ludæis peccatum tentationis Dei, quàm peccatū idololatriæ, quod tamen est præcipuum inter superstitiones: quia pro peccato idololatriæ interfecit sunt ex eis tria millia hominum, vt legitur Exodi trigesimo secundo; pro peccato autem tentationis omnes vniuersaliter in deserto perierunt, terram promissionis non intrantes: secundum illud Psal. 94. Tentauerunt me patres vestri. Et postea subditur,

dicitur, Quibus iuravi in ira mea, si introibunt in requiem meam. Ergo tentare Deum est grauius peccatum, quam superstitio.

¶ 2 Præterea, Tanto aliquod peccatum videtur esse grauius, quanto magis virtuti opponitur. Sed irreligiositas, cuius species est tentatio Dei, magis opponitur virtuti religionis, quam superstitio, quæ habet aliquam similitudinem cum ipsa. Ergo tentatio Dei est grauius peccatum quam superstitio.

¶ 3 Præterea, Maius peccatum videtur esse irreuerenter se habere ad parentes, quam reuerentiam parentibus debitam, alijs exhibere. Sed Deus est honorandus à nobis sicut omnium pater, ut dicitur Malac. 1. Ergo maius peccatum esse videtur tentatio Dei, per quam irreuerenter nos habemus ad Deum, quam idololatria, per quam reuerentia Deo debita, exhibetur creaturæ.

Sed contra est, quod super illud Deuteronomij decimo septimo, Cum reperti fuerint apud te, &c. dicitur * glossa, Lex errorem & idololatriam maximè deestatur. Maximum enim scelus est honorem creatoris impendere creaturæ.

*gl. f. ord.
in princ.
c. 17.*

RESPONDEO dicendum, quod in peccatis quæ religioni aduersantur, tanto aliquid grauius est, quanto magis diuinæ reuerentiæ aduersatur. Cui quidem minus aduersatur, quod aliquis de diuina excellentia dubitet, quam quod contrarium per certitudinem sentiat. Sicut enim magis est infidelis, qui in errore confirmatus est, quam qui de veritate fidei dubitat; ita etiam magis contra Dei reuerentiam agit, qui suo factio protestatur errorem contra diuinam excellentiam, quam qui protestatur dubitationem. Superstitiosus autem protestatur errorem, ut ex dictis patet. Ille autem qui tentat Deum verbis vel factis, protestatur dubitationem de diuina excellentia, ut dictum * est. Et ideo grauius est peccatum superstitionis, quam peccatum tentationis Dei.

2. 2. c. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod peccatum idololatriæ non fuit punitum illa pena, quasi sufficiens; sed in

in posterum pro illo peccato grauior pœna referu-
batur. Dicitur enim Exod. 32. Ego autem in die
vltionis visitabo hoc peccatum eorum.

Ad secundum dicendum, quòd superstirio habet si-
militudinem cum religione, quantum ad materialem
actum, quem exhibet, sicut religio; sed quantum
ad finem, plus contrariatur ei, quàm tentatio Dei;
quia plus pertinet ad diuinam irreuerentiam, vt di-
ctum * est.

*in corpo-
re arti.*

Ad tertium dicendum, quòd de ratione diuinæ ex-
cellentie est, quòd sit singularis & incommunicabilis.
Et idè idem est contra diuinam reuerentiam agere
aliquid, & diuinam reuerentiam alteri communicare.
Non est autem similis ratio de honore parentum, qui
potest, sine culpa, alijs communicari.

QVÆST. XCVIII.

De periurio, in quatuor articulos diuisa.

D E inde considerandum est de periurio. Et circa
hoc quaruntur quatuor.

- ¶ Primo, vtrum falsitas requiratur ad periurium?
- ¶ Secundo, vtrum periurium semper sit peccatum?
- ¶ Tertio, vtrum semper sit peccatum mortale?
- ¶ Quarto, vtrum peccet ille qui iniungit iuramen-
tum periuro?

ARTIC. I.

*Vtrum falsitas eius quod in iuramento confirmatur,
requiratur ad periurium?*

521
*inf. q. 12.
a. 3. ad 3.
et 3. def.
12. a. 4.
* q. 89. a.
3. c. 1. de
crim. fal-
si.*

A D primum sic proceditur. Videtur, quòd falsitas
eius quod in iuramento confirmatur, non requi-
tatur ad periurium. Vt enim supra dictum *, sicut
veritas debet concomitari iuramentum, ita etiam
iudicium, & iustitia. Sicut ergo incurritur periurium
per defectum veritatis: ita etiam per defectum
iudicii, puta, cum aliquis indiseretè iurat; & per
defectum iustitie, puta cum aliquis iurat aliquid il-
licitum.

¶ 2. Præterea, Illud per quod aliquid confirmatur,
potius esse videtur eo, quod confirmatur per illud,
sicut